

УДК 811.161.1

*Окулич-Казарина Анна Валерьевна,
ага окутуучу,
Ж. Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университети,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары,
e-mail: ok-anna85@mail.ru*

**ЗАМАНБАП ЛИНГВИСТИКАДА ИНТЕРТЕКСТУАЛДУУЛУК ЖАНА
ПРЕЦЕДЕНТТИК КАТЕГОРИЯЛАРДЫН КАТЫШЫ**

*Окулич-Казарина Анна Валерьевна,
старший преподаватель,
Кыргызский национальный университет имени Ж. Баласагына,
Кыргызская Республика, город Бишкек,
e-mail: ok-anna85@mail.ru*

**СООТНОШЕНИЕ КАТЕГОРИЙ ИНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТИ И
ПРЕЦЕДЕНТНОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКЕ**

*Okulich-Kazarina Anna Valerevna,
Senior Lecturer,
Kyrgyz National University named by Zh. Balasagyn,
Kyrgyz Republic, Bishkek city,
E-mail: Ok-anna85@mail.ru*

**THE RELATIONSHIP BETWEEN THE CATEGORIES OF INTERTEXTUALITY
AND PRECEDENT IN MODERN LINGUISTICS**

Аннотация: Макалада келтирилген изилдөөлөрдүн натыйжаларынын актуалдуулугу интертекстуалдуулуктун жана прецеденттүүлүктүн өз ара байланышкан категорияларынын чек араларын аныктоодо жана өз ара мамилелерин сүрөттөөдө болуп эсептелет. Аталган категорияларга кызыгуу ХХ кылымдын ортосунда пайда болгон жана азыркы илимде дагы күчөп жатат. Макаланын максатына ылайык, анда интертекст жана интертекстуалдуулук категориясы, прецеденттик көрүнүштөр жөнүндө изилдөөлөрдүн маалыматтары жалпыланган жана салыштырмалуу талдоого алынган. Системалык ыкманы, салыштырма анализди, теориялык-аналитикалык жана баяндоо методдорду колдонуунун негизинде интертекстуалдуулук жана прецеденттүүлүктүн иерархиялык байланышы жөнүндө тыянак чыгарылат, анда акыркысы интертексттин бир түрү болуп саналып, жаңы текст менен тилдик инсандын аң-сезиминин ортосундагы байланышты чагылдырат. Изилдөөнүн маалыматтары жана анын жыйынтыктары ата мекендик илимде

тексттин лингвистикасынын теориясын, ошондой эле жаңы лингвистикалык багыттарды андан ары иштеп чыгууда колдонулушу мүмкүн.

Аннотация: Актуальность приведённых в статье результатов исследования заключается в определении границ и описании взаимоотношений взаимосвязанных категорий интертекстуальности и прецедентности, интерес к которым возник в середине XX века и в современной науке только усиливается. Согласно цели статьи, в ней обобщаются и подвергаются сравнительному анализу данные исследований об интертексте и категории интертекстуальности, о прецедентных феноменах. На основе применения системного подхода, сравнительного анализа, теоретико-аналитического и описательного методов делается вывод о иерархической связи интертекстуальности и прецедентности, в которых последняя является разновидностью интертекста, отражая отношения между новым текстом и сознанием языковой личности. Данные исследования и его результаты могут быть использованы при дальнейшей разработке в отечественной науке теории лингвистики текста, а также новых лингвистических направлений.

Annotation: The relevance of the research results presented in the article lies in defining the boundaries and describing the interrelationships of interrelated categories of intertextuality and precedent, the interest in which arose in the middle of the 20th century and modern science is only increasing. According to the purpose of the article, it summarizes and comparatively analyzes research data on intertext and the category of intertextuality, on precedent phenomena. Based on the application of a systematic approach, comparative analysis, theoretical-analytical and descriptive methods, a conclusion is drawn about the hierarchical relationship between intertextuality and precedent, in which the latter is a kind of intertext, reflecting the relationship between the new text and the consciousness of the linguistic personality. These studies and their results can be used in the further development of the theory of text linguistics in Russian science, as well as new linguistic directions.

Түйүндүү сөздөр: когнитивдик категориялар, интертекстуалдуулук, прецеденттүүлүк, интертексттик мамилелер, стереотип, прецеденттик текст, прецеденттик көрүнүш.

Ключевые слова: когнитивные категории, интертекстуальность, прецедентность, межтекстовые отношения, стереотип, прецедентный текст, прецедентный феномен.

Key words: cognitive categories, intertextuality, precedent, intertextual relations, stereotype, precedent text, precedent phenomenon.

Киришүү. Интертекстуалдуулук жана прецеденттик теориясы XX кылымдын ортосунда активдүү өнүккөн. Ал ар кандай көркөм чыгарма сөзсүз түрдө башка маданий тексттер менен өз ара аракеттенишерин, көптөгөн семиотикалык системалардын жана атайын лингвوماданий мейкиндиктин контекстинде бар экенин түшүнүү менен байланыштуу. Бул мейкиндик ар бир жаңы көркөм чыгармада жаңы же кошумча маанини жаратууга таасирин тийгизет.

А.М. Ниязова туура белгилегендей, «бүгүнкү күндө вербалдык, вербалдык эмес, креолизделген, кагаз, электрондук, экрандагы, статикалык, динамикалык, мультимедиялык, интерактивдүү, санариптик тексттер

бар... жана биз ушундай татаал тексттер дүйнөсүндө жашап жатабыз... Китеп дагы медиа экени түшүнүктүү болду. Ал эми китеп-текст жана китепкана-текст жана бүтүндөй дүйнө – бул текст. Интернеттин өнүгүшү жана санариптик технологиялардын киргизилиши менен тексттер олуттуу өзгөрүүлөргө дуушар болду. Тексттердин структурасында өзгөрүү болду, маалыматты берүү формасы ар түрдүү болуп калды жана жыйынтыгында биз татаал мультимедиялык контент менен иш алып барабыз» [1, 45]. М.М. Бахтиндин пикирине ылайык, «автор ар дайым заманбап жана мурунку адабияттар менен диалогдо болот, текст өзүнө бардык

башка тексттердин аталган маанилүү формасын чагылдырат: көркөм чыгарманын автору чындык менен гана эмес, бааланган жана таризделген чындык менен алектенет» [2, 106-б.].

Макаланын *актуалдуулугу* заманбап лингвистиканын интертекстуалдуулукка, прецеденттерге жана ар кандай аспектилерде изилденген прецеденттерге болгон кызыгуусунан келип чыгат. Ушуга байланыштуу бул түшүнүктөрдүн бир орундуу жана карамакаршы келбеген аныктамаларын издөө, ошондой эле алардын байланыштарын жана өз ара катыштарын аныктоо зарыл болуп саналат.

Изилдөөнүн максаты – тилдик интертекстуалдуулук жана прецеденттүүлүк боюнча заманбап илимий түшүнүктөрдү жалпылоо, берилген түшүнүктөрдүн чектерин аныктоо жана алардын изилдөөсүн ар кандай ыкмалар аркылуу сүрөттөө.

Адабиятка сереп. Бул изилдөө обзордук теориялык мүнөзгө ээ жана интертекстти жана интертекстуалдуулук категориясын, ошондой эле прецеденттик кубулуштардын системаларын (прецеденттик сөздөр, кырдаалдар жана ысымдар) М.М. Бахтиндин, Г.В. Денисованын, Н.А. Кузьминанын, И.В. Захаренконун, Е.А. Нахимованын, Г.Г. Слышкиндин жана башка окумуштуулардын эмгектерин изилдөөгө негизделген. Аталган аймакта ата мекендик изилдөөчүлөрдүн иштери биз тараптан табылган жок.

Изилдөөнүн методологиялык негизин жалпы илимий ыкмаларды жана методдорду колдонуу түзгөн: системалык мамиле, теориялык-аналитикалык жана баяндоо методдор, салыштырмалуу анализ.

Негизги мазмуну. Интертекстуалдуулук жана прецеденттик теориясы XX кылымдын ортосунда активдүү өнүккөн. Бүгүнкү күндө тил илиминде бул түшүнүктөрдүн кандайча байланышканы жөнүндө бирдиктүү түшүнүк жок. Көпчүлүк илимий эмгектерде бул түшүнүктөрдүн ортосунда так чек өткөрүлгөн эмес. Прецеденттүүлүктү интертекстуалдуулуктун белгилүү бир түрү катары кароого болот (М.Ю. Казак) же, тескерисинче,

интертекстуалдуулукту өзүнө камтыйт (салыштыруу: «...прецеденттүүлүк (маданий кубулуш катары) интертекстуалдуулуктан (филологиялык кубулуш катары) кененирээк деп эсептөөгө негиз бар») [3, 11-б.].

Н.А. Кузьмина медиакурсту кароо алкагында интертекстуалдуулуктун жана прецеденттүүлүктүн когнитивдик категорияларын төмөнкүдөй чектейт: интертекстуалдуулук «тексттин тереңдиги», эстетикалык жана маданий актуалдуулугу менен мүнөздөлгөн түбөлүктүү категория катары эсептелет: «интертекстуалдуулук – бул маданияттын адамзатка салттуу материалдык жана руханий мүнөздөгү баалуулуктарынын тутуму катары которулган коду», ал эми прецеденттүүлүк – бул «маданият феномени болуп же болбошу мүмкүн жашоо кубулушу». «Интертекстуалдык белгилер маданияттын ар кандай түрлөрүндө бир гана муун болгон эмес, алар көп жылдардан кийин дагы маданий жактан актуалдуу болот. Прецеденттүүлүк – бул азыркы коомдун эсинде дайыма эле кала бербеген жашоо феномени. Массалык маданияттын продукциялары массалык маалымат каражаттары тарабынан тынымсыз чыгарылып жана көбөйтүлүп тургандыктан, прецеденттик кубулуштар үчүн техникалык колдоо чоң мааниге ээ» [4, 153-б.].

Прецеденттүүлүк жана интертекстуалдуулук категорияларын айырмалоодо, биринчиден, интертекстуалдуулук категориясы бул текст аралык мамилелерди чагылдырат, ал эми прецеденттүүлүк категориясы текст менен тилдик инсандын аң – сезиминин ортосундагы байланышты чагылдырат, мында негизинен прецеденттик кубулуштардын иштешинин когнитивдик механизмдери изилденет. Экинчиден, баалуулук жана маданий актуалдуулук прецеденттик кубулуштун негизги компоненти болуп саналат, ал инвариант деп аталып, ал эми прецеденттин деңгээли жана мөөнөтү конкреттүү кубулушка жараша өзгөрүшү мүмкүн. «Бирок, кеп ар бир тарыхый доорго мүнөздүү жамааттык маданий эс тутуму жөнүндө болуп жатат. Өзүнүн эс тутум коддорун колдонуу менен бирге маданият алып жүрүүчүлөрдүн

ар бир жаңы мууну азыркы учурда ал үчүн актуалдуу болгон тексттерди тандап алат, ушуга байланыштуу тигил же бул тексттер суроо-талапка ээ болуп, андан кийин бир эмес, бир нече жолу такыр унутулуп калышы мүмкүн» [5]. Ошентип, прецеденттүүлүктүн теориясынын фокусунда текст менен тилдик инсандын аң-сезиминин ортосундагы байланыш турат.

В.В. Красных текст түшүнүүдөгү теориялардын окшоштуктарын, аны структура катары эмес, «белгилөөнүн туруктуу процесси» катары карап, ошону менен бирге аны интерпретациялоодо интерпретациялап жаткан адамдын билиминин көлөмүнө жана фантазиясына көз каранды экенин белгилейт. Бул окумуштуунун пикири боюнча, интертекстуалдуулук теориясы менен прецеденттик теориянын ортосундагы принципиалдуу айырмачылык алардын изилдөө объектисинде турат: «биринчиси көркөм тексттерди изилдейт, ал эми экинчиси – табигый коммуникация процессинде жаралган: сүйлөө, спонтандуу, импровизацияланган тексттерди изилдейт» [6, 228-б.].

Биз прецеденттик кубулуш интертекстуалдуулуктун бир түрү деп ойлойбуз. Ал маданий мааниге ээ болгон «күчтүү» текст түшүнүгү менен байланыштуу. Көркөм тексттерде маданияттын ар кандай катмарларына таандык интертекстемалар иштейт, бирок эң көп суроо-талапка ээ болгон прецеденттик тексттер бул Библия, мифологиялык, классикалык орус жана чет элдик адабияттардын чыгармалары саналып келет.

Көркөм тексттердеги интертекстуалдуулук, аларда прецеденттик тексттерди колдонуу менен көрүнүшү мүмкүн. Бул терминди илимге орус тили жана адабияты мугалимдеринин эл аралык конгрессинде (1986) Ю.Н. Караулов киргизген. Прецеденттик тексттерге изилдөөчү «даяр интеллектуалдык-эмоционалдык блокторду – стереотиптерди, үлгүлөрдү салыштыруу үчүн өлчөмдөрдү» кошкон [7, 220-б.]. Мындай стереотиптер катары вербалдык белгилер чөйрөсүн түзгөн классикалык адабияттан белгилүү фразалар, учкул сөздөр, популярдуу цитаталар жана «жандуу» заманбаптыктан

(ураандар, жарнамалык ураандар, ырлардан жана кинофильмдерден фразалар) ошону менен бирге эле живопись, архитектура, музыка жана башка чыгармаларга кайрылган вербалдык эмес тексттер иштейт. Прецеденттик текст катары ал төмөнкүлөрдү атаган: «1) когнитивдик жана эмоционалдык мамилелерде тигил же бул инсан үчүн маанилүү; 2) өтө жеке мүнөзгө ээ, башкача айтканда, бул инсандын айлана-чөйрөсүнө, анын ичинде мурункуларына жана замандаштарына да жакшы белгилүү жана акырында; 3) тилдик инсандын дискурсында аларга көп жолу кайрылып жана бир нече жолу жаңыланса» [7, 216-б.].

Башкача айтканда, прецеденттик тексттерге стереотиптер (же аны коммуникацияга киргизүү үчүн даяр «курулуш материалдар»), жыштык, репродукцияланган, белгиленген бирдиктер кирет (когнитивдик жана эмоционалдык аспектке), белгилүү бир социумга жана эне тилинде сүйлөгөндөрдүн «маданий эс тутумун» колдонуу, башкача айтканда, улуттук маанилүү фон маалыматын түзүү кирет. Прецеденттик тексттерге өргүү жөнүндө арызды, гезиттин фельетонунун текстин, атайын иштердин тексттерин кошууга болбойт, анткени саналып өткөн бардык жанрларда жогоруда аталган белгилер жок.

Акыркы жылдары «прецеденттик текст» термининин маанисин кеңейтүү тенденциясы байкалууда. Прецеденттик тексттерге Г.Г. Слышкин жана М.А. Ефремова «белгилүү бир маданий топ үчүн бир бүтүндүк мааниге ээ болгон, бүтүндүгү жана ырааттуулугу менен мүнөздөлгөн ар кандай тилдик бирдиктерди» кошушат [8, 45-б.].

Прецеденттик тексттер төмөнкү негиздер боюнча бөлүнөт:

а) кептик ортомчулугу: вербалдык (кептик ишмердүүлүктүн продуктулары) жана вербалдык эмес (живопись, скульптура, архитектура чыгармалары, музыкалык чыгармалар) (Ю.Н. Караулов);

б) тексттин социумга таандыктыгынын масштабы же кененирээк – улутка жана кыйла жалпылыкка таандыктыгы: универ-

салдуу-прецеденттик, социалдык-прецеденттик жана улуттук-прецеденттик тексттер (В.В. Красных);

в) туруктуулугу, тилдик аң-сезимдеги бекемдик даражасы: учурдун «күчтүү» жана негизги тексттери (Н.А. Кузьмина);

г) претекстке кайрылуунун түрү: эскертүү, түз цитата, квазитация, аллюзия, уландысы (Г.Г. Слышкин);

д) прецеденттин теги (текст, кырдаал, айтылган сөз, аты) (И.В. Захаренко);

е) прецеденттүүлүктүн булагы: прецеденттик тексттин так же бурмаланган парафразасы (идеологияланган текст, лозунг, белгилүү бир идеологиялык көрсөтмө; культка айланган цитата; фразеологизм; классикалык адабий цитата; образдуу жана экспрессивдүү адабий кептин каражаттарынын бири катары учкул сөздөр; ырлар, алардын аталыштары жана алардан канондук жана трансформациялык түрүндөгү сөз айкаштары; макал-лакаптар жана телевизиондук прецеденттик текстке шилтеме (А.Б. Лихачева).

Прецеденттик текст болуунун жана иштешинин төмөнкү ыкмалары бар: 1) табигый, анда текст «кабылдоонун, түшүнүүнүн, ой толгоонун, рефлексиянын түздөн-түз объектиси катары баштапкы түрүндө окурманга же угуучуга жетет»; 2) экинчи ыкма – оозеки текстти башка искусство түрүнө өзгөртүү (спектакль, опера, балет, скульптура, живопись ж.б.), же баштапкы текст боюнча сын жана адабият таануу макалаларында, рецензияларда, изилдөөлөрдө берилген экинчи ой жүгүртүүлөр; 3) семиотикалык, тагыраагы лингво-семиотикалык ыкма болот – прецеденттик текстке кайрылуунун «кыйытма, шилтеме, белги» жолу менен кайрылуу [7, 217-б.].

Прецеденттик тексттер болушунун негизги жолу бул семиотикалык ыкма болуп саналат, анткени бул тексттер, эреже катары, өзүнүн чоң көлөмүнөн жана прецеденттүүлүгүнөн улам толугу менен берилбейт, б.а. «бул улуттук маданиятта милдеттүү билимдер фондуна киргизилгендиги жана ушундан улам-жалпыга белгилүүлүгү, ошол тилде сүйлөгөн ар бир адамдын алар менен

тааныштыгы» [7, 238-б.]. Лингво-семиотикалык ыкма цитаталарды жашыруун келтирилүү жана ар кандай тексттик өзгөрүүлөр менен байланыштуу.

«Прецеденттик текст» термининин полисемиясы «текст» терминине киргизилген потенциалдуу чечмелөөлөрдүн полисемиясына байланыштуу. Ар кандай деңгээлдеги кубулуштардын «прецеденттик текст», «прецеденттик аталыш», «чыгарманын аталышы», «цитата», «прецеденттик кырдаал» ж.б. сыяктуу прецеденттик тексттерге киргизилиши бул көрүнүштү сүрөттөө үчүн башка терминдерди киргизүү зарылдыгын пайда кылды: «прецеденттик көрүнүш», «логоэпедема», «прецеденттик маданий белги», «прецеденттик бирдик».

В.В. Красныхтын илимий иштерине ылайык прецеденттүүлүк жалаң гана тексттерге эмес, окуяларга, кубулуштарга, предметтерге, аталыштарга, сөздөргө да таандык: «1) улуттук-лингво-маданий коомдоштуктун бардык өкүлдөрүнө жакшы белгилүү («ашыкча инсандык мүнөзгө ээ»); 2) когнитивдик (таанып-билүүчүлүк жана эмоционалдык) жагынан актуалдуу; 3) тигил же бул улуттук лингво-маданий коомдоштуктун өкүлдөрүнүн сүйлөгөн сөздөрүндө дайыма жаңыланып туруучу кайрылуулар (апелляция)», деп жалпысынан «феномен» деп атаган [6, 170-б.].

В.В. Красныхтын артынан, биз дагы, прецеденттик феномен аны колдонуу гана фактыларына байланыштуу эмес, ал маданияттын эталонунун ролун да, кыскартылган метафоранын функцияларын аткарып жана кандайдыр бир феномендин же кырдаалдын символу, ал тургай улуттун, өлкөнүн символу катары чыга алат деген позицияны кабыл алабыз.

В.И. Захаренко «прецеденттик кубулуштар когнитивдик базанын негизги (ядролук) элементтери болуп, алар бул тилде сүйлөгөндөрдүн бардыгынын билимдеринин жана өкүлчүлүктөрүнүн жыйындысы болуп саналат» деп белгилейт [9, 82-б.]. В.В. Красных «прецеденттик кубулуштун артында ар дайым тигил же бул улуттук-маданий менталитеттин бардык ээлери үчүн жалпы

жана милдеттүү болгон кандайдыр бир түшүнүк турат» деп баса белгилейт [10, 9-б.].

Структуралык-семантикалык планда прецеденттик кубулуштардын белгилери бир компоненттүү бирдиктер (энчилүү аттар), көп компоненттүү бирдиктер же предикативдик бирдиктер (паремиялар, цитаталар, балдар ырлары, учкул сөздөр) менен берилиши мүмкүн.

В.В. Красных, Д.Б. Гудков, И.В. Захаренко жана Д.В. Багаевалар прецеденттүүлүктүн төмөнкү деңгээлдерин белгилешет: социум-прецеденттик, улуттук-прецеденттик жана универсал-прецеденттик кубулуштар [11, 63-б.].

Социум-прецеденттик кубулуштар тигил же бул социумдун өкүлдөрүнө (кесиптик, конфессиялык ж.б.) жакшы белгилүү жана жамааттык когнитивдик мейкиндикке кирет.

Улуттук прецеденттик кубулуштар улуттук-маданий жамааттын мүчөлөрүнө белгилүү жана алардын когнитивдик базасынын бир бөлүгү болот. Аталган кубулуштары маданий жактан белгиленген. И.В. Захаренко, В.В. Красных ж. б. прецеденттүүлүктүн улуттук деңгээлине тиешелүү жана так орус лингвомаданиятына мүнөздүү кубулуштарды гана изилдешет. Маданий-спецификалык, улуттук детерминисттик – бул лингвомаданий жамааттын бардык мүчөлөрүнүн когнитивдик базаларында сакталган прецеденттик кубулуштун образы же кабылдоонун инвариантары болуп эсептелет.

Универсалдуу-прецеденттик кубулуштар ар бир заманбап адамга белгилүү жана «универсалдуу» коммуникативдик мейкиндикке кирет [11, 63-б.].

Прецеденттик кубулуштар вербалдык (кеңири маанидеги тексттер) жана вербалдык эмес (музыка, живопись, скульптура, архитектура ж.б.) болушу мүмкүн; акыркысы башка тексттерде вербализацияланат.

Прецеденттик кубулуштардын ортосунда эч кандай катуу чектер жок, алар бир категориядан экинчисине өтүп, бири-биринин символу катары иштей алышат.

Прецеденттик кубулуштар төмөнкү белгилерге ээ: улуттук-лингвомаданий коомчулуктун бардык өкүлдөрүнө белгилүү жана таанымал болуу; когнитивдик (таанып-билүүчүлүк жана эмоционалдык) жагынан актуалдуулугу; кайра жаралуу, жыштык [12, 52-б.]; вербализациялуулук, «белгилүү нерсеге, анын артында турган айрым фактыга» апелляция, коннотативдүүлүк, образдуулук, экспрессивдүүлүк, аксиологдук [13, 42-б.]. Алар лингвомаданий универсалиялар, улуттун маданий баалуулуктарынын жана тилдик инсандын өкүлдөрү болуп эсептелет. Прецедент «колдонулушу эсинде», аны автоматтык түрдө көрсөтүү анын артында турган контексттин активдешүүсүнө алып келет [14, 24-б.]. Прецеденттик феномен – «түрүлгөн ассоциативдик чынжырча» (В.В. Красных), ал «запаста бир жерде сакталат» жана прецедент сейрек колдонулганда гана иштебейт [14, 26-б.].

Прецеденттик феномендер белгилүү бир функцияларга ээ, алардын ичинен Е.А. Нахимова төмөнкүлөрдү бөлүп көрсөтөт: «1) баалоо функциясы; 2) моделдөөчү функция – модель түрүндө дүйнө жөнүндө түшүнүктү калыптандыруу (*Шариков, Раскольников, Моська*); 3) прагматикалык функция (таасирлер); 4) паролдук функция; 5) эстетикалык функция; 6) тил оюну функциясы; 7) эвфемисттик функция (*снежная королева, божий одуванчик*)» [15, 143-144-б.].

Жыйынтык. Ошентип, интертекстуалдуулук тексттин мүнөздүү сапатын билдирет, анын негизинде текст интертекст катары пайда болот жана башка тексттерге байланыштуу гана түшүнүлөт. Прецеденттик тексттер «даяр интеллектуалдык-эмоционалдык блоктор» болуп саналат, алар оозеки түрдө (канаттуу сөздөр, адабияттан цитаталар, кинофильмдер жана ырлар, ураандар, жарнамалар) жана вербалдык эмес (живопись, архитектура, музыка ж.б. чыгармалар) чагылдырылган белгилүү кубулуштарга, стереотиптерге шилтемелер аркылуу маалыматты кысымдуу жана сыйымдуу берүү үчүн эне тилинде сүйлөгөндөр тарабынан колдонулат.

Интертекстуалдуулук менен прецедент-түүлүктүн кандай байланышы бар экендиги жөнүндө бирдиктүү пикир жок: көпчүлүк учурда бул түшүнүктөрдүн ортосунда так чек жок, бирок прецеденттүүлүк кээде интертекстуалдуулуктун спецификалуу бир түрү катары же тескерисинче, интертекстуалдуулукту кабыл алуу катары каралат. Биз прецеденттүүлүк интертекстуалдуулуктун бир түрү деген пикирдебиз жана акыркысы интертексттик мамилелерди чагылдырса, ал эми прецеденттүүлүк болсо текст менен тилдик инсандын аң-сезиминин ортосундагы мамилени чагылдырат.

Адабияттар:

1. Ниязова, А.М. Формирование читательской культуры учащихся основной школы в современных условиях // Известия Кыргызской академии образования. – Бишкек, 2024. – №1 (62). – С. 40-47.
2. Бахтин, М.М. Вопросы литературы и эстетики: исследования разных лет / М.М. Бахтин. – М.: Художественная литература, 1975. – 502 с.
3. Орлова, Н.М. Библейский текст как прецедентный феномен: автореферат диссертации кандидата филологических наук / Н.М. Орлова. – Саратов, 2010. – 50 с.
4. Кузьмина, Н.А. Интертекстуальность и прецедентность как базовые когнитивные категории медиадискурса [Электронный ресурс] / Н.А. Кузьмина // Медиаскоп. – 1-Вып. – 2011. – Режим доступа: <http://www.mediascope.ru/node/755>. Дата обращения: 26.06.2024 г.
5. Денисова, Г.В. В мире интертекста: язык, память, перевод / Г.В. Денисова. – М., 2003. – 298 с.
6. Красных, В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В.В. Красных. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. – 375 с.
7. Караулов, Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М., 1987. – 262 с.
8. Слышкин, Г.Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты: диссертация доктора филологических наук / Г.Г. Слышкин. – Волгоград, 2004. – 323 с.
9. Захаренко, И.В. Прецедентные имена и прецедентные высказывания как символы прецедентных феноменов / И.В. Захаренко, В.В. Красных, Д.Б. Гудков, Д.В. Багаева // Язык, сознание, коммуникация: сборник статей. [ред. В.В. Красных, А. И. Изотов] – М., 1997. – 1-Вып. – С. 82-103.
10. Красных, В.В. Система прецедентных феноменов в контексте современных исследований / В.В. Красных // Язык, сознание, коммуникация: сборник статей. – М.: Диалог-МГУ, 1997. – 2-Вып. – С. 5-12.
11. Красных, В.В. Когнитивная база и прецедентные феномены в системе других единиц и коммуникации / В.В. Красных, Д.Б. Гудков, И.В. Захаренко, Д.В. Багаева // Вестник МГУ. – 1997. – №3. – С. 62-75.
12. Красных, В.В. От концепта к тексту [Текст] / В.В. Красных // Вестник МГУ. Сер. 9. Филология. – М., 1998. – №3. – С. 53-70.
13. Гудков, Д.Б. Прецедентная ситуация и способы ее актуализации / Д.Б. Гудков // Язык. Сознание. Коммуникация. – М., 2000. – 11. – С. 40-46.
14. Сорокин, Ю.А. Цитаты как знаки прецедентных текстов / Ю.А. Сорокин, И.М. Михалева // Язык, сознание, коммуникация. – М., 1997. – 2. – С. 13-25.
15. Нахимова, Е.А. Прецедентные имена в массовой коммуникации / Е.А. Нахимова. – Екатеринбург, 2007. – 207 с.

Рецензиялаган:

Добаев К.Д.,

*педагогика илимдеринин доктору, профессор,
КББАнын мүчө-корреспонденти*